

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT

GYÓRFI ISTVÁN

TARTALOM:

Meghalt a király	185
I. Ferencz József. (Egyh. beszéd.) <i>Dr. Boros Gy.</i>	186
Imádság. <i>Péter Sándor</i>	188
A mi menekültjeink	191
A mi katonáink	193
Irodalom	194
Az Unitárius Közlöny barátja. <i>Mária</i>	195
Egyházi és iskolai mozgalmak: . . .	196
I. Ferencz József halála. — A cár	

vallása. — Segély a menekülteknek. — Menekültjeink. — Szabedon. — Felügyelő tanárnak. — 90-ik örökös alapítónk. — Tábori lelkesz. — A kik otthon maradtak. — Nagy bajba kerültek. — Szülők. — Egyetemi tanulók. — Menekültek. — Az Unitárius Közlöny. — Helyreigazítás.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv. **SZIVEMET HOZZÁD EMELEM**, második bővített kiadás, írta dr. Boros György. E női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbőség nélkül megkedvelte. **Bőrkötés** aranyszéllal (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle színben, kiválóan jó papíron 10 K. **Megrendelhető a szerkesztőnél.**

A D. F. E. örökös alapítói.

100—100 koronával.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 650 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Úrmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkoí egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna.
17. Farkas Józsefné emléke 60 K részl.
18. Boór Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak 50 K I. részl.
20. Imre József Verespatak.
21. Borbély Sándor igazgató.
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boneza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kőváry László 120 K.
25. Nagyiklodi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya
27. Thoroczky Vencel. Gúraszada.
28. Kovács József Hmvásárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás.
31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda, 20 K.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszám. és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. özv. dr. Nagy Károlyné Abrudbánya. ígéret.
42. özv. Pálty Jánosné Csegez.
43. Csegezy Taar Balázs emlékére.
44. Csegezy Taar Balázs sz. aranyosrákosi-Biró Polixéna emlékére.
45. Balogh József máv. főellenőr Kolozsvár.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár.
48. Reitter Aladár Kolozsvár.
49. Péter Sándor lelkész és neje Bitai Mária.
50. Árkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirályi Ferenc Sz.-keresztúr.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző, ígéret.
59. Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsvár, ígéret.
60. Gyulay Árpád, p. ü. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Artúrné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke 200 K
65. Báró dr. Daniel Gábor, Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond „Ferencz József püspök jubileumi emlékére.”
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy.
72. Jozan Miklós esperes Budapest.
73. Abrudbányai Nagy Elemér Szentkereszt.
74. Joó Elek és neje Siménfalva.
75. Dr. Erdődi Endre orvos.
76. Vári Albertné Kolozsvár.
77. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár.
78. Árkossy Béla Selmeczbánya.
79. Dr. Száthmáry Pál „Szülőim emlékére“ hadiárvaik javára 200 K.
80. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
81. Bartha János torockói presbiter.
82. Kovács Imre lelkész és neje Bágyon.
83. Varga Dénes főgymn. tanár Torda.
84. Fekete Ferenc takpt. igazgató Torda.
85. Sófalvi Sándor főpénztáros Torda.
86. Kún Sándor (Kolozs) 102. táb. posta.
87. Egy unitárius lelkész, ki magát megnevezni nem akarja.
88. Fazakas Lajos esperes dr. Boros Györgyné tiszteletére.
89. Csongvay Lajos köri gondnok.
90. Létay Balázs emlékalapítvány.

93. Dr. Binder Emilné sz. Fazakas Jolán.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt. Értékes emléke a nagy háborunak.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSÁK:

TARCSAFALVI ALBERT

GYÖRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 3 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 1 koronát, összesen 3 koronát fizetnek. Örökös alapítói díj 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Meghalt a király.

Mint mikor a föld keblében valamely nagy és vezetes eltolódás történik az elemek között és csöndes megrázkódás szalad végig a felszínen. Úgy történt 1916. év november 21-én is. I. Ferencz József király Ő felsége örökre lehunyta szemét. A schönbrunni kastélyból este 9 órakor indult ki nem is csak két országot, hanem az egész világot végigfutó rázkódás.

Országai népét lesújtotta. A népek szive egyszerre összeszorult. Mindenki álmélkodva kérdezte magában: vajjon mi lesz most?

A nagy és bölcs király halála egymagában is lesújtó, de most, mikor annyi ádáz ellenség szegezte országainknak a pusztító fegyvert. inkább van okunk az aggódó kérdez-kedésre. Pedig a mi országunk alapjai megingathatlanul szilárdak. Ebben a szilárdításban az elhunyt bölcs király gondos részt vett.

Ha csak arra gondolunk, amit kicsiny egyházunk nyert a 68 éves kormányzás alatt, majdnem káprázatos a változás. 1867-ben történt megkoronáztatása után szünetlenül mosolygott felénk a királyi kegy. A liberális közszellem terjedését nemcsak nem akadályozta, hanem kiterjesztette egyházunkra és vallásunkra a segítség jótékony szárnyait is.

Gyászoljuk a nagy és bölcs királyt. Élteszük utódát, az ifjú, lelkes IV. Károly királyt, kinek kedves jelenlétét Kolozsvárt csak most élveztük. Isten tartsa és áldja meg, hogy dicső elődje munkáját diadalra juttathassa!

I. Ferencz József

király Ő felsége temetése napján és órájában 1916 november 30-án a kolozsvári unitárius templomban elmondotta dr. Boros György.

Jel. 5. 13. A királyi székből ülőnek áldás és tisztesség, dicsőség és hatalom örökkön örökké.

Ezernyi ezer ágyúnak bömbölő torkából röpköd szét kelettől nyugatig, déltől északig a félelmetes halál. Száz-ezernyi harang búsan böngő ajakáról milliók fülébe cseng egy gyászos induló.

Temetünk. Temetjük a nagy királyt, ki egy egész emberöltőn át bölcsessége fékével, békességben tudta tartani vén Európát.

Temetjük az öreg királyt, kinek trónja lépcsőjén bérencek golyója halált röpített szívébe annak, aki a korona terhét megosztotta véle.

Temetjük a bús királyt, aki országai épségéért milliókkal vételte föl az öldöklő fegyvert.

Milyen megrendítő tragédia! Háborút hirdet ő, akinek teste és lelke csak békére vágyik!

Milyen kegyetlen sorsirónia, hogy ő, kitől szíve bálványait, fiut és hitvest, a gyilok szakította el, most, mikor az örök béke hónapja hozzájuk vágyakozott, millió apa, fiu és testvér véréből ittasult országokat hagy hátra!

Temetjük a dicsőségben fényeskedő királyt és ime, sűrű sötétség borong szemcink előtt, mignem fülünkbe cseng a mennyei karok éneke: a királyi székből ülőnek áldás és tisztesség, dicsőség és hatalom örökkön örökké!

Mert a király népek atyja, Isten fölkentje, aki népei boldogságát Isten nevében munkálja!

Csillapítsuk háborgó lelkünk hullámain kedves aai, mert bár elvesztettük a dicső nagy királyt, kivel annyi balszerencse közt, oly sok viszály után összeforrott a magyar nemzet szíve, nekünk most csak áldásra és tisztességadásra van okunk és szabadságunk.

*

I. Ferencz József akkor élte ifjú éveit, a mikor a magyar nemzettest ereit szakadásig feszítette az élet áradata, a mikor a nép, az istenadta nép megérezte, hogy lerázhatja testéről a bilincseket, mit ráraktak a századok.

Az ifjú tudott volna, szeretett volna is ez új viz-özönön hajósa lenni, de először saját lelkéért kellett volna leráznia a bilincseket, mit rá ráktak fejétfelmi családjá hagyományai.

Csak Jézusnak adatott meg az a lelki erő, hogy mikor a sötétség fejedelme a világ hatalmát kínálta neki, így szólhatott: távozz tőlem rossz tanácsadó.

Az ifjú I. Ferencz József ellenkezésbe jutott szívével, meg is szenvedett érte, mert a rajongó magyar nemzet szeretetét nem érezhette, mindaddig, amíg ő is végig nem ment a göröngyös damaskusi úton.

És a nemzet és királya egymást jól megértve, boldogan és dicsőségben éltek, hosszú ötven éve. Azóta zeng minden igaz magyar ajakáról: a királyi székben ülőnek áldás és tisztesség, dicsőség és hatalom örökkön örökké.

*

Göröngyös a királyi pálya és nehéz, mert milliók sorsát úgy intézni, hogy mindenki boldog és megelégedett legyen, embernek lehetetlen. Tövises a király pályája, mert a hajlékony szívű nép kemény fejű és macs, aki hamar felejt, de könnyen lesz bizalmatlan. Virágos a magyar király pályája, ha megtalálja nyitját a nemzet szívének, mert a magyar hű, kitartó, ért s életet áldozó.

I. Ferencz József szerencsés volt, mert meg tudta éreztetni, hogy népét kedveli, boldogságát óhajtja és munkálja.

I. Ferencz József nagy király volt, mert a világot arra a meggyőződésre juttatta, hogy bölcsességével és mérsékletével a világbéke őre és fenntartója.

I. Ferencz József hű magyar népének édesatyja volt, amit megéreztetett akkor is, amikor együtt ünnepelte vele ezer éves nemzeti létének büszke nagy ünnepét, akkor is, amikor édes anyaföldünkön megjelent és hódoló szeretetünket atyailag fogadta.

I. Ferencz József dicső nagy király lesz, ameddig csak magyar lakik a három hegy aljában, négy folyó mentében, mert márvány lapokra örök betűivel a történet komoly szavú muzsája vési fel, mert gyermekek fogékony kis szívébe, öszült nagyapák búsan borongó regéje ringatja be, az ő tetteit és szavait.

I. Ferencz József dicső király lesz, valahányszor arra az átalakulásra gondolunk, amely e kis országot nagy hatalommá növelte: élni vágyó és munkálni szerető független néppel megtöltötte; lelki kincsek özönét halmozta

össze az irodalomban; a felvilágosultság gazdag eszközeit a tudományban; Isten és ember-becsülést a vallásban; jogtiszteletet az igazságszolgáltatásban; haladást minden téren.

Együtt jöttünk ki a pusztából, a szenvedések és csapások helyéről, a boldogságot ígérő, jóllétet osztó Kánaánba.

Hogy a jelent elborítja a szörnyű háború kegyetlen pusztítása, sajtó szívvél érezzük, de dicső fejedelmünk élete tanulságaiból kiolvassuk, hogy türelemmel és kitartással, békességes türelemmel és néma szenvedéssel, Istenben bízó hittel és szünetlen munkával legyőzünk minden testi és lelki ellenséget, le még a halált is, mert a mi dicső királyunk nem halt meg, csak csöndesen elszenderült, testi szemeink elől elvonult, hogy ott éljen, hol a halálnak nincsen diadala, a koporsónak nincsen fulánkja.

*

Alattvalói hódolatunkban leborulunk felséges emléke előtt. Áldjuk emlékét a jó királynak, aki magyar nemzetének kicsiny seregét, unitárius egyházát meglátta, nagy szívébe befogadta, kegyes jóindulata értékes gyümölcseivel elhalmozta, az alázottság állapotából magához emelte, az üldözöttség súlyos kinjától megszabadította s az egyenlőség éltető levegőjén nemcsak élni engedte, hanem kegyeivel fölruházta egyetemében és tagjaiban is.

Imádságainkban mindannyiszor zengett dicső neve, valahányszor alkalmat leltünk rá. Nem dicstelen történetünk lapjain egybe írjuk érdemeit azokéval a fejedelmekével, akiknek létezésünket s életünket köszönhetjük.

Azért hát végezetül is ajakunkra vesszük az ígét: a királyi székben ülőnek áldás, dicsőség, tisztesség és haladás örökkön örökké. Ámen.

Imádság.*

*Általános lelkészköri gyűlésen Kolozsvárt, 1916 augusztus 26-án
elmondotta Péter Sándor városfalvi lelkész.*

Örök fővaló, egy igaz Isten! jóságos Atyánk az Ur Jézus által, a Te nevedbe és a Te szent neved imádsására, tiszteletére gyűltünk egybe az ősök szelleme által megszentelt diszes hajlékban. A Te nevedben, mely erős torony minékünk örömben, szenvedésben egyaránt, mely-

* Az alkalmi közlemények miatt késett.

nek védelme alatt lehet csendes és békességes a mi földi lakozásunk és utazásunk. A Te nevedben, melynek segítségével hívásával hagytuk el e szent helyen való összegyülekezés és szívet-lelket erősítés céljából a mi otthonainkat, benne levő szerelmeseinkkel egyetemben e bizonytalan, de végeredményben sikerrel biztató világháboru óriási csatazajában.

A Te nevedben gyűltünk egybe, nagy nevednek tiszteletére, dicsőítésére, melynek tiszteletéről beszél egy nap a másíknak, melynek dicsőségét és hatalmát hirdeli a magasság és mélység, fényesség és sötétség, anyag és szellem, jóság és gonoszság, békesség és háborúság.

Igen, jóságos Atyánk, hisszük és valljuk, mondjuk és hirdetjük örökkön örökké, hogy minden, ami van és amiben vagyunk, örök hatalmadnak és dicsőségednek folyamánya és pedig nemcsak a mi jó és édes, hanem a rossznak tetsző dolog is örök hatalmadnak és dicsőségednek tanubizonysága.

Méltó dolog tehát, mi Urunk Istenünk, hogy mi a Te erőtlen szolgálád, kiknek vállaira a gyönyörűséges, de nehéz szolgálat terhét tetted, mely szerint legeltetnünk kell az élő vizek forrásainál a te gyermekeidet, hogy egykoron szent országod megvalósulhasson e földön, igazán léleekben és igazságban imádjunk Tégedet, kinek nagy neve imádására immár a háboru harmadik évében is megjelenhattünk e szent helyen testi-lelki békességben, holtly ott sok eddig virágzó békés helyen csak iszonyat és pusztulás, sirás és jajgatás van az emberi szívekben és családi otthonokban.

Az élet derűjében, az élet boldog állapotjában hálalt szízzel Isten elé járulni, vidám szízzel, vig zengéssel Istent magasztalni, kifogyhatatlan szeretetét, véghefetlen jóságát és hozzánk való nagy kegyelmét emlegetni könnyű volna megtenni s ime a boldogság derűjében oly könnyen feledi az emberi szív az isteni jóságot. Hálátlan a Te gyermekek kegyelmes Atyánk, jóllétében feledi jóságodat. Vajha a sors sújtó vesszőjének csapása alatt Hozzád hajolna, Hozzád Uram, közelebb!

Fáj, végtelenül fáj a mi szívünk, szünös-szüntelenül kesereg a mi lelkünk mindamellet, oh, mert ott esnek el legjobbjaink a hosszú harc alatt. Az emberi ész és kéz évszázados remek munkái rövid órák alatt semmivé válnak, a legszebb álmok, remények és számítások percek alatt oda lesznek. Viruló élet, zord halál, elevenség, némaság, eget-földet betöltő zaj, iszonyt keltő csendesség egy helyen teremnek, egy helyen halnak, támadnak és enyésznek.

És mindeme nagy ellentétek, nagy szélsőségek a Te nevedben vannak Uram, a Te szent és örökké imádandó nevedben, melyben és melynek imadására közelből és távolból aggódva és mégis bizakodva megjelentünk, összegyülekeztünk, hogy új éneket énekeljünk az Urnak, áldjuk nagy nevedet és hirdessük napról napra a szabadtásodat.

Midőn nevedben összegyűlve, neved tiszteletében buzgólkodunk, nagy neved tiszteletének, imadásának hirdetésére, terjesztésére is a Te erődhöz folyamodunk jószágos Istenünk, meggondolván, hogy mindnyájan örüllők vagyunk, akiknek sokról kell számolnunk, ha hűséges sáfárok óhajtunk lenni.

A gondjainkra bizott lelki screg vezérletében és hűséges gondozásában légy nekünk mindenkor pásztorunk és útmutatónk, hogy a lélek mélységeire leszállva, onnan a legértékesebb kincseket előhozva, valósággal szolgálhasuk népünk javát, boldogságát és így szent országod eljövetelet.

Lelki éberségünk, népünkhöz való hűségünk örködjék az itthon levők kenyérkereső munkáján; a világ négy táján híven küzdők, éhezve, szomjazva harcolók, hazát s benne házat, hitvest, gyermeket, szülőt, testvért védő szent és állhatatos küzdelmén.

Taníts meg, hogy tudjuk megérteni és felfogni az árva és özvegy nehéz helyzetét, bús sóhajtását, az elaggott öreg szüle mélységes fájdalmát, megmérhellen keserűségét és holtig tartó gyászát.

Erősíts minket naponként a mi terheink türelmes hordozására, hiveink testi-lelki fájdalmainak megismerésére s ezekben szívüknek, lelküknek az isteni kegyelemhez való vezetésére, útmutatására, hogy így az örök élet kenyerének és italának táplálása által lelkünk üdvösséget nyerjen s isteni dicsőséged az emberi szivekben helyet leljen.

Ezt a földet, Árpád örökségét, melyet választott magyar népednek adtál, védj és oltalmazd meg, hogy a hosszú harc, a hosszú küzdelem és hűséges munka után sok ezer éven keresztül teremjen kenyeret a mostan megfogyott, keservesen küzdő, de egykor, nem soká, az édes béke ölében dicsőségben élő magyar nemzetünknek.

Légy — oh jószágos Istenünk — uralkodónknak, hűséges szövetséges társainak, a velünk egy célért harcoló barát-népeknek segítője, oltalmazója, hogy védelmi harcunk dicsőséges véggel hozza meg mihamarább az áldásos békét, melyben a Jézus tudománya, békéje, sze-

retete legyen az örökösen lángoló és éltető tűzoszlop. Szereteted és jószágod legyen anyaszentegyházunkon, annak minden tagján, ősz püspökén, legidősebb papján, a mi szellemi vezérünkön, büszkeségünkön. Légy mi közöttünk éltető lelked égi erejével, hogy tanácskozásunk, szent nevedben való egybegyűlésünk, legyen nagy és örök nevednek imádására, népünknek boldogítására és a mi lelkünknek üdvösségére a Jézus nevében. Ámen.

A mi menekültjeink.

3-ik közlemény.

Mire e sorok eljutnak olvasóinkhoz, talán már mindenki otthon lesz, mert a gonosz ellenség elszaladt s bizony nagyon meg is bánta, hogy a magyart bántani mert. Meglakolt érte s a harctéri tudósítások szerint még nincsen vége, mert most a magyar, német, osztrák és bolgár katonák kéri számon tőle hüllensége bánatpénzét túl a hegyeken, a nagy ábrándok Oláhországában.

Hat héti tartott a garázdálkodás. Néhol elég tisztességesen viselték magukat kalonáik, mert nem gyújtogattak, nem gyilkoltak. De sok helyen még a kis gyermekeket sem kímélték. Eddigi értesülésünk szerint legtöbbet szenvedtek lelkészeink, tanítóink. Híveink közül sokat elhurcoltak, néhányat meggyilkoltak.

Hír szerint legtöbbet veszített Medesér, ahol öt embert lőttek le, férfiakat és nőket vegyesen. Tordátfalván hat férfit, egy nőt, Martonosban egyet.

Menekülés közben menteni igyekezett, akinek ideje volt. Legnehezebb sors érte híveink közül a Brassó- és Háromszék megyéket. Lelkészeink távol voltak. Többen Kolozsvárt a Fótanácon. Szaladtak hazafelé, de a brassói, kökösi, sepsiszentgyörgyi, bölöni s bizonytalán mások is, csak fele utat tehettek meg. Napok teltek el, kínos, gyötrelmes napok, amíg megtudták, hol van elmenekült családjuk.

Nagy próbára voltak téve a szaladók is, a keresők is. Azt a szívzaggató fájdalmat toll le nem írhatja, ajak ki nem beszélni. Néhány adattal ismét hozzájárulunk Erdély veszedelme történetének az unitáriusokra vonatkozó részéhez.

Honoródszentmártoni lelkész Zoltán Sándor aug. hó 31-éről értesíti a püspököt, hogy az egyház értékeit hova rejtette el. Ő a községben maradt, mindaddig, míg az

oláhok a határra értek. Katonáinkkal és a csendőrökkel együtt örködött, amig lehetett.

Kökösi lelkész Vaska Béla, a nagyértékű egyházi vagyont nem menthette meg, mivel a betöréskor Kolozsvárt volt. Mikor haza mehetett, szétzúzva, feldulva talált mindent. Értékpapírjaikból egy-egy foszlány ott rejtőzött a sok szemétkben. Még olyan darabot is kapott, amelyet más háztól vittek hozzá. A kincskereső oláhok, mivel nem használhatták, szétlépték.

Sárdi lelkész Katona Mihály, egy özvegyasszonynál helyezte el az egyházközség ládáját. Az öreg asszony kivására Lakatos Lajos bölöni lakos hitrokon gondoskodott a láda elrejtéséről s ezt Kolozsvárt jegyzőkönyvre adta. Egyházas buzgósága elismerést érdemel.

Ravai lelkész Sárosi József, magával vitte az egyházközség főbb értékeit Sajóbádony községbe (Borsod m.). Az otthon maradt szép vagyon sorsa még ismeretlen.

Sepsiszentkirályon az öreg gondnok magához vette az egyházközség értékeit és otthon maradt.

Laborfalvi lelkész Göncz Mihály gondnokával együtt magával hozta az egyházközség értékes ingóságait.

Gagyban Gálfalvi János lelkész szomorú helyzetet talált, midőn nov. 2-án hazatért. Az urvacsorai kelyheket a templom padlásán megtalálta, de egyéb elveszett. Az oláhok bementek a templomba, az orgona hangja mellett táncoltak s végül az orgonát összerombolták, a papi lakban, udvaron. kertben mindent felszedtek, vagy fölvetettek s összezúztak.

Alsórákosi lelkész Útő Béla, az egyház anyakönyveit, urasztali kelyheit elrejtve épségben találta. Pénzértékeit megmentette, de a könyvtár, irattár feldulva, nagy részt szétszaggatva. »A milyen iszonyu dulást mivellett e vad sereg a lelkészi, tanítói és jegyzői lakokban s ezek könyvtárában, ezt leírni lehetetlen.« Négy egyháztagot fogatával együtt elhurcoltak. Hollétükről még semmi hír.

Székelyszentmiklósi lelkész Göncz Károly, örömmel jelenti, hogy az urasztali felszerelések, anyakönyvek megmaradtak. Állatokat, takarmányt és gabonát nagy mértékben megsemmisített, vagy fölhasználta az ellenség s részben a mi katonáink.

Székelymuzsnai lelkész Báró Józsefnek nincsen nagy panasza. A templomban nem jártak, az egyházközség vagyonaiból semmit sem vittek el. »Hős katonáink Muzsna határán erős ágyúlúzzal feltartóztatták a Derzs és Algyógyfalva felől előretörő oláhokat. Két magyar huszárunk az oláh patrul három tagját elfogta. Egy ember sem esett áldozatul. Székelymuzsnán még soha sem imádkoztak annyit, mint azokban a válságos időkben... De nem is hagyta el az Isten, mert megmaradt minden lakás épen, mindenki szép jó egészségben.«

Bölonben még az énekes könyvek is mind a helyükön maradtak. Sajnos — jelenti Lőfi Ödön lelkész — a papi lakon nagymértékű rablást és pusztítást vittek véghez. »Mind ezt a vandalizmust, nem a katonaság, hanem az itthon maradt lakosság (helybeli és vidéki) követte el.« A lelkész jelentése oly sötét képét mutatja az erkölcsi züllésnek és a gonosz indulat dúlásának, amit nem lehet nyilvánosság elébe vinni.

A MI KATONÁINK

TUDÓSÍTÁSOK A NAGY VILÁGHÁBORÚ. RÉSZTVEVŐIRŐL

Veress Szilárd, a gróf Károlyi-féle tótmegyeri uradalom intézője, a mozgósítás óta az orosz fronton hősiessen küzd, mint a 62. gyalogezred tart. hadnagya. A háboru alatt vitézségének több ízben tanujelét adta, miért az I. oszt. nagy ezüst vitézségi éremmel és a signum laudissal tüntették ki. F. november 19-én eljegyezte Nagy Tizsit, Nagy Sándor zilahi áll. el. isk. igazgató kedves leányát. A boldog ünnepély szűk családi körben történt Hadházi S. pénztárnok házánál, a menyasszony keresztszüloinél. A vőlegény dr. Veress Vilmos ny. keresk. akad. tanár fia. Dr. Veress Vilmosnak még egy fia: Géza a háboru alatt esküdött örök hűséget színtén Kolozsváron. Gratulálunk, úgy a szülőeknek, mint az új párnak.

746. *Iffy Sári József* 1892 márc. 20-án született. Tanulmányait a füzesgyarmati unitárius elemi iskolában kezdte s befejezte a békési földműves iskolában, 1910-ben. Védkötelezettségének teljesítésére besorozták 1913-ban. Még ez évben bevonult a debreceni 3. honvéd gyalogezredbe, ahol csakhamar szakaszvezetői rangot viselt. Mint rendes katonánál találta a világháboru, melynek szörnű tusáiban részt véve, az orosz fronton 1914 szept. 21-én a bal lábára

megsebesült. Sebéből félig felgyógyulva ismét az orosz frontra ment 1914 dec. 10-én. Vitéz magatartásáért még az év dec. 27. napján a nagy ezüst éremmel tüntették ki. Ezen kitüntetésnek nem sokáig örvendhetett, mert a ragályos betegség leterítette. Betegen került 1915 január 12-én az eperjesi kórházba, ahol öt napi kínos szenvedés után magához ölelte a hideg kezű halál. Azóta ott nyugszik a többi hősekkel az eperjesi hősi temetőben. A fájdalomtól megtört szülők a leggazdagabb ajándékot adták vele a haza oltárára, mert azt adták oda, ami legkedvesebb volt nekik — egyetlen gyermeküket. Sokat vesztett benne vérző homloku egyházunk, sok szép reményünket temették el vele. De emléke élni fog közöttünk az idvezült hősek, mert reád, daltás természetére emlékezve, itt egy sóhaj, amott egy köny fakad, itt egy szív ver büszkében, amott nemesebben, hogy őt ismerte. Barátai ajkukra veszik nevét, legendába szövi a füzesgyarmati mesemondó: a néplélek nem enged elmulást neki, ki a hazáért élt, küzdött, szenvedett, vérzett és halt, hanem megdicsőíti: átviszi a halhatatlanság derűs, ragyogóan fénylő csarnokába.

Dr. Zsakó Gyula tüzér zászlóst az olaszországi határszélen a nyáron vívott harcokban a bronz, az oroszok ellen az erdélyi határszélen szeptember 14-én és november 4. és 5-én vívott kemény ágyuharcokban tanúsított kiváló magatartásáért az I. oszt. ezüst vitézségi éremmel tüntették ki.

Irodalom.

Vizsgáló hatodik osztály cím alatt Gyerkes Mihály székelyudvarhelyi áll. isk. igazgató-tanító, iskolafelügyelő, az elemi iskolai VI-ik osztályos tanulók magánhasználatára értékes segédkönyvet állított össze és adott ki. Ezen alkalmas kérdések és kimerítő feleletek alakjában szerkesztett s minden esetre minta példákkal is ellátott ismeretkátét, az érdekelt tanulókon kívül, tanítók, iskolafelügyelők, a csendőrség tagjai és magánosok is kiváló előnyvel használhatják. A kinyomatva, készen levő: Magyar nyelv, számtan, mértan-csoport első rész kiadásból, meg-

ismerés és esetleges további megrendelések eszközlése végett 1.50 K előleges beküldése ellenében készséggel küld példányokat: *Gyermek Mihály* áll. ig.-tanító *Szolnok*.

Hol van megírva? Segédkönyv ismertebb bibliai helyek gyors megtalálhatásához. Bibliai egyezményes szöveg-tár. Vezérfonal a bibliai tanítások megértéséhez. Többek közreműködésével készítette: *Dohányos János*. Ára kötve 3 K. Vékony papíron 3 K 80 f. Kapható Kókai Lajosnál (Budapest, IV. Kammermayer-utca 1.) Hézagpótló hasznos könyv. Szolgálatot tesz lelkészeknek és vallás-tanítóknak. Elengednők a közbeszúrt magyarázó jegyzeteket, mert azoknak, akiket illet fölösleges. azoknak, akiknek ilyesmire szükségük van, nem kielégítő. A kritikát nem állják ki sem ezek, sem a II. fejezet szómagyarázatai. A *Szenháromságot* bizonyító helyeknek örvendhetnek az unitáriusok mert a betoldott 1. Ján. 5. r. 7. versen kívül ilyeneket sorol föl: Az Ur az Istenünk, egy Ur, Mrk. 12,²⁹. Egy Istenünk van, az Atya és egy Urunk, a Jézus Krisztus. I. Kor. 8.₆.

Az Unitárius Közlöny barátja.

A mi örömünk legyen a másé is, éppen ahogy az Unitárius Közlöny is csak addig a miénk, amíg elküldhetjük másnak.

Egy kedves leánytól 20 korona s egy nagyon okos és kedves levél érkezett hozzánk október hó 22-éről. Akik látták, azokat mélyen meghatotta. Hadd legyenek minél többen ilyen szerencsések.

Majd lesznek olyanok is, akik a mi evangéliumi Máriánknak meg fogják érezni a szívét, megérezik a lelkét s hasonlóképpen cselekednek, mert Mária a jobb részt választotta és ezt írta:

Levellemel egyidejűleg postára tettem 20 koronát, azon kéréssel, hogy ez a szerény összeg, néhány olyan unitárius előfizető javára irassék, akik a menekülés folytán olyan körülmények közé jutottak, hogy az Unitárius Közlöny csekély előfizetési árát sem tudnák könnyen beküldeni.

Ne vegye rossz néven Nagytiszteletű Főjegyző Ur, hogy ilyen jelentéktelen dologgal egybekapcsolva, levellemel háborgatom, de jól eső érzéssel töltene el, ha azt tudnám, hogy az unitáriusok iránt érzett szeretetemnek ezzel a szerény megnyilatkozásával, néhány embernek kellemes percet szereztem.

Magam ugyan nem vagyok unitárius, pedig a vallásos érzésem tudatos megnyilatkozása és a gondolkodásom egyéni kiformalódása óta, lelkem csak az »Egy az Isten« előtt tud leborulni, csak az »Egy az Isten«-hez tud vonzódni olyan ellenállhatatlanul, mint ahogy az éj apró bogarai vonzódnak az ivlámpa szemkápápráztató világosságához.

En nem akkor lettem unitárius, mikor a létezésem megkezdődött, hanem mikor a sejtések homályosságából az értelem kibontakozása, szivünk vágyakozásával együtt hív arra az útra, amelyen lelkünk bízva közeledik a megnyugvást adó, segítséget nyújtó »Egy Istenhez«. Miután a háborgatásért újra bocsánatot kérek, vagyok mélyen tisztelő híve:

*Mária.**

Egyházi és iskolai mozgalmak

I. Ferencz József halála az E. K. Tanácsban. November 24-én népes gyűlést tartott az E. K. T.-I. Ferencz József őfelsége emlékének volt szentelve. A püspök úr méltatta terjedelmes elnöki beszédében, melyet az E. K. Tanács jegyzőkönyvbe iktatott, gyászoló érzelmeinek és hálás emlékének megörökítésével. Az összes templomokban gyászistentisztelet lesz a temetés napján nov. 30.-án d. u. 3 órakor. Kolozsvárt a püspök úr gyászimát, a főjegyző beszédet mondott a templomban. Az összes iskolákban el van rendelve a gyászünnepély. A temetésen részvétellel dr. Báró Daniel Gábor v. b. t. t. gondnokot és ifj. dr. Báró Daniel Gábor egyh. tanácsost kérte föl az E. K. Tanács, egyházunk nevében. A kolozsvári tanintézetekben a halált követő napon nov. 22-én és a temetés napján szü-

netelt a tanítás. A kollegium gyászünnepen Máthé Lajos IV. th. akad. hallgató imát, dr. Kiss Ernő tanár beszédet mondott.

A cár vallása. Aki a cár vallását vallja, a papját várja. Ez a keleti vallás veszedelme Magyarországon. A „minden oroszok“ cárja a keleti vallás főura, főpapja, tehát jogot tart minden olyan emberre, a ki hazánkban a keleti egyházhoz tartozik. Ezt keservesen tapasztaltuk itt Erdélyben a hová a fajrokonosság mellett, még a vallás kapuján is úgy rokantak be, mintha haza jöttek volna. A magyar keletieket, ha jó hazafiak, kellemetlenül érintette a hazaárulásnak ez a fajtája. Segíthetnének rajta nagyon könnyen.

Segély a menekülteknek. Örvendetes bizonyosságai vannak a hazafias jótékonyságnak az erdélyi menekülés alkalmából. Megyék, városok,

* E kedves levél írójától nem kaptunk fölhatalmazást neve kiírására.

jótékony intézetek, hirlapok és a kormány a nagy veszély mértékének megfelelő erővel indultak meg. Egyházi embereink papok, tanítók, tanárok, özvegyek Budapestről az országos segélyügyi bizottságtól, melynek elnöke báró Daniel Gábor volt 21.800 korona segélyt kaptak. Budapesti lelkészünk Józán Miklós osztotta ki. Az Est adománya Vári Albert lelkészkeri elnök kérésére 2000 K. A kormánybiztos adománya 5000 K. A közpénztárból 2200 korona. Egy bizottság az E. K. Tanács jóváhagyásával osztotta ki nagyobbára olyanoknak, akik a pesti segélyből nem részesültek. A főt. püspök ur folyamodására a vall. és közokt. miniszter ur közbejöttével az Országos hadsegélyző bizottság 45.000 koronát bocsátott Egyházunk rendelkezésére menekült egyházi emberek téli segélyére. Ez az összeg 165 egyén között oszlik meg a beérkezett tudósításokból mutatkozó szükség és a családi viszonyok szerint. A nyugdíjazottak is fölvannak véve.

Menekültjeink már nagyrészen ha-zaérkeztek. Tudósításaik siralmas képet nyújtanak a papi- és tanítói lakásokról, templomokról és magánházakról. November végéig csak két udvarhelymegyei lelkész nem foglalta el helyét.

Szabédra szept. 10-én köszöntött be Kelemen György volt csokfalvi lelkész. Háborus beköszöntő volt, mert a beiktató lelkész Kelemen Árpád elmenekült, s a beköszöntő is család nélkül, apostolok módjára vette át az örökséget. Reméljük, hogy a nehéz kezdetnek könnyű és jótékony folytatása lesz.

Felügyel tanárnak kinevezte az E. K. Tanács Székelykereszturra a főgymn.-hoz Lőrinczi Zoltán lelkészjelöltet

Elhunytak. Özv. Lőrinczy Sándorné sz. Kacsó Katalin 65 éves korában. Elhunyt Tordán, hol jó fiai és leánya gondos ápolásban részesítették hosszas, nehéz betegsége alatt. „A legjobb édes anyák legnemesebbje száll sirba ő vele. A fáradhatatlan gondosság volt éltető eleme.“ Így jellemzik gyermekei: Nagy Gyula tanár neje, dr. Lőrinczy Ákos ügyvéd, Lőrinczy Berta tanítónő és Lőrinczy Géza főgymn. tanár. — **Nagy Irénke** Nagy Lajos kereszturi főgymn. tanár kedves kis leánya Nagymajláthon a bujdosás helyén. „Az alföld szellője a székely hegyekbe fájó emléket hord“.

90-ik örökös alapítónk. *Létay Balázs emlék alapítvány* címet adtunk egy baráti küldeménynek melyet Székely Tihamér lelkész küldött Létay Balázs emlékére. Most már bizonyosra vesszük, hogy a kedves ifjú Létay neve meg fog örökíttetni a Dávid Ferencz Egyletben is, mert ujabban Czegezi jbiró, tart. főhadnagy úr 2 K., Bartók Endre lelkész úr 10 K., Lukácsi Sándor tanár úr 10 K. küldött. Így lesz Létay Balázs a D. F. E. 90-ik örökös alapítója jó barátai emlékadományaiból.

Tábori lelkész. Árkosi Tamás fogarasi jeles és buzgó ifjú lelkészünket kinevezték tábori lelkésznek. Már a harctérről kaptuk lapját. Jól van dolga. Egészséges. Árkosi a második unitáris tábori lelkész a nagy háborúban. Első volt a már néhai Pálffy Ferencz.

Most kapta meg kinevezését Páll Dénes kőrisspataki lelkész.

Dr. Bedő Albert nevében két (2) irodalmi pályázatot hirdet az E. K. Tanács. A már ismert föltételek szerint irandó egyházi beszéd: Ján. 16. r. 23. v. alapján: Bármit kérendetek az Atyától az én nevemben: megadja nektek. Ján. 16. r. 23. v. alapján: én vagyok az út, az igazság és az élet, senki nem mehet az Atyához ha nem én általam. A pályaműveket idegen kézírásban 1917 május 1-ig kell beküldeni az unitárius püspöki hivatalhoz. Ugy jó nekünk, hogy most mind a két tételre ötnél több pályamű fog beérkezni.

Nagy bajba kerültek azok, akik otthon maradtak és elkerülték az oláh betörők fegyverét botját nagy bajba kerültek, mert a *csendőr* nálok keresi a menekültek párnáját, zsákját, tehenét, disznóját és ezerféle apró és nagyobb jószágát. Ez még nem volna baj, de nagy baj az, hogy megis talál némely holmit s ebből azt következteti, hogy a többit is azok rabolták el, akik otthon maradtak. Könnyű a becsületes embernek!

Tunafalván a lakosság elmenekülése után Balog Sándor a Borbély Lidi lakásából különböző ruhaneműeket és házi berendezéseket ellopott. A törvényszék két hónapi fogságra ítélte, de a tábla ezt nem tartotta elégnek, öt hónapi fogságra emelte föl. Megérdemelte. Még sokan fogznak fogházba kerülni.

Egyetemi tanulók. Budapesten az egyetemen az 1915—16. tanév első felében tanult unitárius hall-

gató 15, II. félévben 11. Ezek közül jogot tanult I-ben 9, II-ban 6, orvos növ. volt I. 2, II. 1, bölcsészeti volt I. 4, II. 4.

Menekültek részére az Unitárius Közlönyből megtartottuk a szűkséges példányokat. Ha értesítnek azonnal megküldjük a 9—11. számokat.

Az Unitárius Közlöny föntartása az olvasó közönség érdeme. Örökös alapítóink közé még sokakat várunk. Vannak többen a kik sorakozhatnak. Ne késsenek, mert a szűkség nagy. *Az előfizetés megújítását kérjük, várjuk.*

Helyreigazítás a Közlöny mult száma 177. lapján tördelési hiba esett. A vers így olvasandó:

Fehérhaju nagyapa
Minden gondolata,
Két daliás unokáját
Kiséri a harcba.

Ábrahám Lajos, Bálint Molnos Sándor, Izsák Árpád, Józsa Sándor, Kovács Ferencz, Lukácsi Áron, Molnár András, Pálffy Domokos, Pálffy József, Raffai István, Tófalvi Lajos és Zsakó József hitrokonaink az oláh háború kitörése előtt Kolozsvárt, a Pasteur-intézetben lévő pótkórházban feküdtek. Mióta innen elszállították őket, címüket nem ismerjük. Kérjük olvasóinkat, hogy közöljék velünk, mert addig az Unitárius Közlöny példányait nem tudjuk címökre küldeni.

TARTALOM.

I. *Költemények.*

	Oldal
Vége lesz. (Tarcsafalvi Albert)	2
Két levél. (Orbók Gyula)	18
A mi gólyánkhoz. (Jékey Aladár)	58
Harcéri ének. (Ágoston József)	58
Levél a harctérre. (Ürmösi Károlyné)	59
Búcsú a harangtól. (Gaál József)	123
Ara coëli. (Ihász Dénes)	129
Könyvtől áznak szeméink. (József János)	176
Nagyapó. (Ürmösi Károlyné)	177
Öreg baka (Ürmösi Károlyné)	180

II. *Vallásos és erkölcsös tárgyú közlemények.*

Szeretet kötése. (Gyórfi István)	6
Szózat az unitárius lelkészekhez. (P. Horváth K.)	25
Ima. (Gyórfi István)	36
Szerkesztő asztaláról	3, 5, 11
A békeeszme terjedése egyházunkban. (P. Kozma F.)	42
Berde Mózsza születésének 100-ik évfordulója (Boros György)	74
Bizzatok. (Boros György)	89
A testvér áldása konfirmáláskor.	114
Az élet bátorság. (Gyórfi István)	122
Első bibliám. (S. Nagy László)	124
Bujdosók imája. (Deák Miklós)	170
Imádság. (Péter Sándor)	188

III. *Életrajzok, levelek.*

Levél Bulgáriából. (Topliszki N. Antal)	20
Karácsonyi levél a harctérről. Nagybácsi)	36
Levél a harctérről. (Szász Dénes)	59
Levél egy 35-ös tüzérhez. (S. Nagy László)	76
Toroczko aranykönyvéből. (Németh István)	85
Répa Mihály. (Taar Géza)	99

	Oldal
Emlékezzünk Brassairól. (Boros György)	105
Sándor Mózes.	107
Püspöki felhívás és utasítás a menekült unitárius lelkészekhez.	142
Meghalt a király.	185
I. Ferencz József. (Boros Gy.)	186

IV. *Tűzhely mellett.*

Jóska megtér. (Árkosi K. E.)	66
------------------------------	----

V. *Különféle közlemények.*

A mi katonáink. 8, 32, 45, 59, 76, 91, 109, 129, 165, 177, 193.	
Elnöki megnyitó (Ürmösi Miklós)	000
Egyházi és iskolai mozgalmak. 21, 38, 53, 68, 82, 101, 118, 135, 167, 182, 196.	
A püspök kitüntetései.	27
Üdvözet a Ker. Magvetőnek. (Boros György)	29
Nyilvános elszámolás. (Kovács Lajos)	52
Az Unitárius Közlöny olvasóihoz. (Szerk.)	57
A Dávid F. Egylet köréből.	115
Elnöki megnyitó (P. Horváth Kálmán)	121
Az unitárius theol. akad. isk. méhese	126
Szétszórva. (B.)	137
El a hontalanságba. (Ütő András)	140
A D. F. Egylet XXXII. közgyűlése.	143
Hazafelé. (B.)	172
A mi menekültjeink.	173, 191
Irodalom.	180, 194
Az Unitárius Közlöny barátja. (Mária.)	195

Az egyesület pénztárába a folyó évi augusztus hó 20-tól november 20-ig tagsági és előfizetői díjat fizettek: Szuchi Jánosné, Csiki Gábor Kolozsvár, Csiki Miklós Gyoma, Karpáti Istvánné Budapest, Szilágyi Dénes 22. honv. gy. ezred, Hosszú Elek, Dr. Demény István Marosludas, Mezei Dezső Mezőszengyel 916-ra, Rázmán Sámuel Csűrűlye 915—917-re, Máté Sándor Teke 915—916-ra.

Alapítói díjban fizettek: Csongvay Lajos Marosvásárhely 100 K., Fekete Ferenc Torda 60 K.

Az Unitárius Közlöny céljaira ajándékoztak: Br. P. Horváth Kálmán 50 K., Bede Jenő 10 K., Mária 20 K-t. Fogadják az egyesület köszönetét.

A felsőfehérvári fiókegyesület pénztárába fizettek: Osváth Gábor és Osváth Gáborné Olthéviz 914—916 ra. A nagyszebeni fiókegyesület pénztárába fizettek: Majorosi Gusztávné, Sincky Géza, Gergely Áron 916-ra, Özv. Tóth Józsefné, Tóth Etus, Némái Antalné 915—916-ra.

Kolozsvár, 1916. november hó 20 án.

Gálfi Lőrinc,
pénztárnok.

Homoródkeményfalvi unitárius egyházközség aranykönyvébe újabban a következők jegyeztettek fel:

1. Nagy Sándor és társai Amerikába szakadott hitrokonok, a hazáért hősi halált halt h. keményfalvi lakosok özvegyei és árvái fölsegítésére 244 koronát küldöttek Amerikából.

2. Téli vallásos estélyeken a hívek 96 K 20 fill.-t adakoztak a harctéren hősi halált halt homoródkeményfalvi hívek emlékének emléktáblán való megörökítésére.

3. Özv. Bencze Mártonné a harctéren hősi halált halt szelid, vallásos lelkű fia László, emlékére 2 (kettő) drb. urvacsorai poharat ajándékozott 130 kor. értékben, ezzel akarván megkönnyíteni szerezett gyermeke fölött a hideg orosz hantókat.

4. Lőrincz Attiláné szül. Bencze Anna, hősi halált halt hűséges férje emlékére ajándékozott az egyházközségnek 1 drb. urasztali tányért 35 kor. értékben.

Fogadják e helyen is hálás köszönetemet. A vigasztalásnak Istene nemes tetteik által, és tetteikben adjon vigasztalást, megszentelődést zokogó lelküknek.

Máthé Mihály lelkész.

Ujdonság:

Hol van megírva?

Segédkönyv ismertebb bibliai helyek megtalálásához.

Bibliai egyezményes szövegtár.

Többek közreműködésével készítette: **DOHÁNY JÁNOS.**

Ára 4 korona.

A mester jelleme.

Vezérfonal biblia tanulmányozó körök és magányosok számára.

Irta: Fosdick E. H. Fordította: Ifj. Victor János.

MÁSODIK KIADÁS.

Ára K 2·50.

Kaphatók:

KÓKAI LAJOS könyvkeres-
kedésében

BUDAPEST IV., Kamermayer Károly-utca 3.

Kérem az összeget postautalványon előre beküldeni, portó 20 f.

Egyesült

Könyvnyomda
Részv.-Társ.

Telefon: 856.

Kolozsvár
Ferencz József-út 85

Nyomta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.